

Ārstniecības iestādes civiltiesiskā atbildība par nodarbinātas personas izdarītu deliktu

Jūlija Kolomiļceva

Latvijas Universitāte, Juridiskā fakultāte

Ievads. Saskaņā ar vienu uzskatu ārstniecības iestāde kā darba devējs atbild par katru sava personāla prettiesisku un vainojamu pārkāpumu, jo darbinieka rīcība, pildot savus darba pienākumus, ir paša darba devēja rīcība, kas darba devējam rada pienākumu būt atbildīgam, turpretim cits viedoklis ir tāds, ka ārstniecības iestāde atbild vienīgi tad, ja nodarbinājusi darba pienākumu izpildei nepiemērotu personu vai nav nodrošinājusi pienācīgu kontroli (uzraudzību) pār darbinieku. Civillikuma vispārējais regulējums – 1638., 1639., 1781., 1782., 2185. pants – var tikt tulkots dažādi, kā arī tiesu praksē un juridiskās literatūras avotos šis jautājums ir skatīts atšķirīgi. Vienlaikus Civillikuma regulējums pilnībā nesaskan ar atsevišķiem ārstniecību reglamentējošiem normatīvajiem aktiem. Piemēram, 05.11.2013. Ministru kabineta noteikumi Nr. 1268 “Ārstniecības riska fonda darbības noteikumi” paredz, ka, nosakot pacientam radītā kaitējuma smaguma pakāpi, ņem vērā apstākļus un vidi ārstniecības iestādē. Savukārt Civillikums neparedz atbrīvot vai samazināt ārstniecības iestādes atbildību, ja, piemēram, slimnīcā nav nodarbināts radiologs diagnost, kā rezultātā pacientam tika nodarīts kaitējums.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir, analizējot Civillikumu un ar ārstniecību saistītos normatīvos aktus, kā arī tiesu praksi, noteikt, kad ārstniecības iestāde un kad tās personāls patstāvīgi atbild par pacientam nodarītu kaitējumu. Izstrādājot pētījumu, tika izmantota gramatiskā, sistēmiskā, vēsturiskā un teleoloģiskā tiesību normu interpretācijas metode. Normatīvo aktu pretrunu gadījumā tika izmantoti dažādi tiesību normu kolīziju risināšanas paņēmieni. Tika izmantota arī salīdzinošā metode – veikta Civillikuma regulējuma salīdzināšana ar atsevišķu citu valstu normatīvo regulējumu un tiesību doktrīnām, ņemot vērā vairāku Eiropas valstu privāttiesību izpētes un salīdzināšanas rezultātus, piemēram, Eiropas deliktu tiesību principus.

Rezultāti. Ārstniecības iestāde patstāvīgi atbild par nodarbināta personāla kļūdām un tā rezultātā pacientam nodarītu kaitējumu šādos gadījumos:

- 1) iestāde devusi rīkojumu, pavēli vai norādījumu, kas novedis pie kaitējuma nodarīšanas pacientam, izņemot gadījumus, kad pieprasītā darbība pati par sevi bijusi noziedzīga;
- 2) iestāde nav nodrošinājusi ārstniecības un aprūpes procesu pienācīgu organizāciju, tostarp (bet ne tikai) ārstniecības personu profesionālās darbības pienācīgu pārraudzību, atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
- 3) iestāde nav pienācīgi identificējusi un novērtējusi būtiskākos riskus, kā arī nav ieviesusi saprātīgus pasākumus, lai novērstu vai mazinātu šo risku iestāšanās nākotnē;
- 4) iestāde apzināti vai nolaidīgi izvēlējusies tādu darbinieku, kuram nav pietiekamu profesionālo spēju vai zināšanu nolīgtā darba veikšanai.

Ārstniecības persona vai cits personāla pārstāvis dažkārt var būt līdzatbildīgs par pacientam nodarītu kaitējumu iepriekš norādītajos gadījumos.

Secinājumi. Ārstniecības iestādes vadītāju, piemēram, valdes locekļu pienākums ir organizēt ārstniecības un aprūpes procesus iestādē tā, lai pacientam netiktu nodarīts kaitējums, kuru var saprātīgi paredzēt un novērst. Atklāts paliek jautājums par objektīvu standartu nepieciešamību, kas ārstniecības iestādei būtu jāievēro, ņemot vērā cilvēkresursu trūkumu un ekonomiskās iespējas, un jautājums par to, kā taisnīgi sadalīt atbildības slogu, ja iestādes personāls ir līdzatbildīgs kaitējuma nodarīšanā.